

4. Metody rozvíjení čtenářských dovedností

Ondřej Hausenblas, Hana Košťálová

Pro inspiraci přinášíme přehled a stručnou charakteristiku některých osvědčených metod nebo činností, které přispívají k rozvoji čtenářské gramotnosti u žáků.

Některé z metod uvedených v tomto přehledu najdete podrobněji rozpracované v dalších částech sborníku. O dalších se lze dozvědět víc z bohaté literatury především Mezinárodní čtenářské asociace (IRA: www.reading.org). V ČR se metodám pro rozvíjení čtenářství a jejich praktickému využití systematicky věnuje čtvrtletník *Kritické listy* (www.kritickemysleni.cz).

U většiny metod uvádíme zdroje – buď původní, nebo často citované nebo snáze dostupné. Obvykle to znamená, že v uvedeném zdroji lze nalézt i informace o tom, jak autor (autoři) ověřili, zda a za jakých podmínek daná metoda skutečně čtení s porozuměním v deklarované oblasti čtenářské gramotnosti rozvíjí. Jak jsme se již zmínili v předchozí kapitole, české výzkumy k dispozici nejsou.

Vždy je třeba pamatovat na to, že než metodu využijeme ve výuce, musíme promyslet, jak žáky naučíme touto metodou pracovat. Například pokud bychom jim bez příprav zadali práci s *tabulkou předpovědí*, asi bychom se žádného radostného výsledku nedočkali. Je tedy lepší začít společným *čtením s předvídáním*, při němž může učitel dětem modelovat, jak vlastně taková předpověď k textu může vypadat a jak má být zdůvodněna. Teprve po čase může přijít s tabulkou předpovědí, projít jeden text s dětmi tak, že společně vyplňují jednu tabulku na tabuli (baličák, interaktivní tabuli – záleží na vybavení třídy). Pak teprve si mohou žáci vyzkoušet na nepříliš rozsáhlém textu samostatnou práci ve dvojicích.

Čtení s otázkami

Metoda vhodná do fáze *při čtení*³. Žáci pracují ve dvojicích. Ke zvolenému úseku textu si navzájem pokládají otázky, které pomáhají porozumět tomu, co je napsáno, i tomu, jak je to myšleno. Metodou žáky navykáme, že nad textem se vždy vynořují otázky, učíme žáky formulovat otázky zkoumavé a uvědomit si účel čtení, rozvíjíme samostatnost v porozumění.

Více se dozvíte v textu na str. 23.

Manzo, A.V. (1969). The ReQuest procedure. Journal of Reading, 12, 1969, s. 123-126.

Čtení s předvídáním

Metoda propojuje v krátkých cyklech všechny tři fáze: před čtením, při něm i po něm. Společný text čtou žáci postupně po částech. K nim vždy každý žák samostatně předvídá, o čem se bude číst, pak svoje předpovědi probere ve dvojici nebo ve skupině nebo v celé třídě (podle konkrétní situace), pak čte a po čtení si spolu se třídou ujasní, jak se text rozvíjel a jak se to shoduje nebo rozchází s předpověďmi. Nejde o žádné hádání, nýbrž o podložené vyvozování odhadu z náznaků v textu a z vlastní čtenářské a životní zkušenosti a znalosti. Mezi žáky je metoda velmi oblíbená jednak pro jisté napětí, jednak proto, že rozdíly v odhadu a textu při ní nejsou chybami.

Více se dozvíte v textu na str. 27 a na str. 59.

Steelová, J. a kol.: Čtení, psaní a diskuse ve všech předmětech. Čtením a psaním ke kritickému myšlení, příručka č. 4. Kritické myšlení 2007.⁴

³ O fázích před čtením – při čtení – po čtení najdete více v textu na str. 54.

⁴ Příručky programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení nejsou volně dostupné. Využívají se jako studijní materiály v dlouhodobých kurzech programu.